

УДК 343.983

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ СУДОВОМУ РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ

Роман МУДРЕЦЬКИЙ

суддя

Апеляційного суду Дніпропетровської області

АНОТАЦІЯ

Проаналізовано особливості тактики подолання протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Визначено, що вона передбачає вміння правильно аналізувати й оцінювати проблемну ситуацію, визначати коло завдань, підбирати оптимальні засоби їх вирішення, прогнозувати зміну ситуації та будуватися на основі знання закономірностей виникнення і розвитку протидії. З урахуванням спрямованості протидії судовому розгляду та практики її подолання виокремлено три стадії її розвитку: стадія попередження, нейтралізації та припинення. Визначено заходи, спрямовані на уникнення негативних наслідків вчинення протидії, а також сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства та юридичної практики з означеної проблематики.

Ключові слова: протидія, суд, судовий розгляд, подолання протидії, кримінальне провадження, кримінальне судочинство.

GENERAL PROVISIONS FOR OVERCOMING THE COUNTERACTION TO JUDICIAL REVIEW OF CRIMINAL PROCEEDINGS

Roman MUDRETSKYI,

Judge

of Court of Appeal of Dnipropetrovsk region

SUMMARY

The peculiarities of the tactics of coping with the judicial review of criminal proceedings are analyzed. It is determined that it provides for the ability to correctly analyze and evaluate the problem situation, to determine the range of tasks, to select the optimal means of their solution, to predict the change of the situation and to build on the knowledge of the laws of the emergence and development of counteraction. Taking into account the direction of counteraction to the judicial review and the practice of overcoming it, three stages of its development are distinguished: the stage of prevention, neutralization and termination. The measures aimed at avoiding the negative consequences of the counteraction were determined, as well as proposals were made to improve the current legislation and legal practice on the identified issues.

Key words: counteraction, court, court hearing, counteraction, criminal proceedings, criminal justice.

REZUMAT

Se analizează particularitățile tacticii de a face față revizuirii judiciare a procedurilor penale. Hotărât că oferă posibilitatea de a analiza și de a evalua o situație problematică, determina gama de sarcini pentru a alege cele mai bune mijloace pentru a le rezolva, și anticipa schimbarea situației bazată pe cunoașterea modelelor de apariție și dezvoltare a rezistenței. Având în vedere contorul de direcție pentru litigii și practica pentru a depăși, se abordează trei stadii de dezvoltare: Etapa de prevenire, neutralizare și suspensie. Măsurile care vizează evitarea consecințelor negative ale comiterii de combatere și propuneri formulate de îmbunătățire a legislației în vigoare și practica juridică a problemelor menționate.

Cuvinte cheie: rezistență, proceduri judiciare, depășirea de rezistență, proceduri penale, proceduri penale.

Постановка проблеми. Відповідно до п. п. 1 і 2 Основних принципів незалежності судових органів, схвалених резолюціями № 40/32 та № 40/146 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) від 29 листопада та 13 грудня 1985 р. [1], незалежність судових органів гарантується державою і закріплюється в Конституції або законах країни. Всі державні й інші установи зобов'язані поважати незалежність судових органів і дотримуватися її. Судові органи вирішують передані їм справи безсторонньо, на основі фактів і відповідно до закону, без будь-яких обмежень, неправомірного впливу, спонукань, тиску, погроз або прямого чи непрямого втручання з будь-якого боку і хоч би з яких причин.

Як зазначено в ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основних свобод, метою гарантування незалежності судової влади є забезпечення кожній людині основоположно-

го права на розгляд справи справедливим судом тільки на законній підставі і без будь-якого стороннього впливу [2].

У перелічених міжнародних документах констатується, що незалежність не є прерогативою чи привілеєм, наданим для задоволення власних інтересів суддів. Вона надається в інтересах верховенства права й осіб, які домагаються й очікують неупередженого правосуддя. Незалежність судової влади є головною умовою забезпечення верховенства права, ефективного захисту прав і свобод людини і громадянина, юридичних осіб, інтересів суспільства і держави.

Враховуючи випадки грубого втручання в суддівську діяльність, а також ситуацію з посиленням тиску на суди і суддів загалом, необхідне вжиття негайних заходів щодо забезпечення конституційних гарантій незалежності судової влади та надання правової оцінки діям осіб, які чинили та чинять незаконний вплив на суди і суддів.

Актуальність теми дослідження. Сучасна судова та слідча практика свідчить про те, що протидія в різних формах і проявах є постійним елементом протиправної діяльності у сфері кримінального судочинства та потребує ефективних криміналістичних заходів з її подолання під час судового розгляду кримінальних проваджень. Виходячи з характеру сучасної злочинності й протидії судовому розгляду кримінальних проваджень, виникає необхідність розглядати таку протидію як проблему боротьби із протидією правосуддю загалом, а не лише криміналістичної теорії й практики, що й обумовлює актуальність теми статті.

Стан дослідження. Аналіз літературних джерел показує, що на теперішній час накопичено певний теоретичний матеріал із проблеми протидії розслідуванню, в окремих наукових статтях досліджуються деякі аспекти протидії судовому слідству. Зокрема, на розгляді вказаної проблематики акцентована увага в дослідженнях Л. Ароцкера, Ю. Аленіна, О. Баєва, В. Бахіна, Р. Белкіна, В. Галагана, В. Гончаренка, Ю. Грошевого, Л. Драпкіна, В. Журавля, А. Іщенко, О. Колесніченка, В. Колмакова, Н. Клименко, В. Коновалової, В. Малярєнка, Г. Матусовського, В. Шепітька та інших. Окремі питання протидії, що виникають під час судового слідства, розглянуті в роботах Е. Баєвої, К. Гутнік, О. Стуліна, М. Вільгушинського й інших. Проте комплексних наукових досліджень проблем протидії судовому розгляду кримінальних проваджень, що включають аналіз способів здійснення такої протидії, а також криміналістичні заходи і методи її подолання в різних судових ситуаціях, у вітчизняній правовій науці не проводилося.

Виклад основного матеріалу. Великого значення для вирішення питання щодо подолання протидії зацікавлених осіб набуває правильна об'єктивна оцінка судом всіх особливостей судової обстановки (ситуації), що складається в процесі судового розгляду. Для того, щоб оцінка фактичних положень була правильною, необхідний аналіз конкретної судової обстановки (ситуації) у всіх її елементах.

Судові ситуації виникають залежно від стадії судового розгляду кримінального провадження, на якій вони формуються. Особливість судових ситуацій полягає в тому, що в судовому розгляді кримінальних проваджень сторони на основі принципу змагальності намагаються переконати суд у правильності (істинності) обраної кожною з них позиції. Не можна заперечувати тієї обставини, що під час судового розгляду, як і досудового слідства, чинники, що формують відповідну ситуацію, відіграючи суттєву роль, потребують особливої концентрації уваги і від судді, і від прокурора й адвоката [3].

Специфіка судової ситуації зумовлена насамперед тим, що на основі безпосереднього дослідження доказів, представлених сторонами кримінального судочинства, суд одержує готову модель події, яка піддається дослідженню. Водночас надані суду докази сприймаються судом тільки як імовірна істина, що обов'язково мають перевірятися і старанно досліджуватися. Комунікативній діяльності суду властиві визначені психологічні особливості, які обумовлені передусім співвідношенням інтересів осіб, які беруть участь у судовому розгляді. Оскільки інтереси окремих осіб, які беруть участь у провадженні, можуть не збігатися із цілями і завданнями суду у встановленні істини і розкритті злочину, поведінка останніх протидіє діяльності суду з виявлення істини. Цілком зрозуміло, що відносини суду із цими особами мають конфліктний характер і ускладнюють судовий процес [4].

Тактика боротьби із протидією судовому розгляду передбачає вміння правильно аналізувати й оцінювати проблемну ситуацію, визначати коло завдань, підбирати оптимальні засоби їх вирішення, прогнозувати зміну ситуації та повинна будуватися на основі знання закономірностей

виникнення і розвитку протидії, а також постійно прагнути до переваги власних сил [5, с. 85]. Для подолання протидії застосовуються здебільшого тактико-криміналістичні прийоми. Вони визначають лінію поведінки суду щодо протидіючих суб'єктів і складаються зі здійснення допустимого законом емоційно-вольового чи інтелектуального впливу на осіб із метою подолання їхніх протиправних настанов і отримання від них правдивої інформації [6].

З урахуванням викладеного, обґрунтованим, на наш погляд, є висновок А. Петрової про те, що тактика подолання протидії залежить від таких умов: 1) змісту злочинного діяння, яке підлягає судовому розгляду, й обумовленої ним спрямованості методів дослідження доказів; 2) виду, підстав і потужності протидії; 3) суб'єктивних якостей протидіючої сторони, зокрема втручання корумпованих представників влади; 4) змісту норм закону, що регулюють правові підстави для реагування на акти протидії; 5) індивідуальних психологічних якостей судді (суддів), рівня їхньої професійної майстерності; 6) оснащеності науково-технічними засобами [7, с. 57].

З огляду на різноманітність форм і методів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень найбільш раціональною представляється багаторівнева класифікація заходів (способів) її подолання. За підставу для виділення рівнів доцільним здається використання ознак, що характеризують їхні сутність і спрямованість. На наш погляд, для успішного подолання протидії судовому розгляду кримінальних проваджень доречно виокремити три стадії її розвитку, на кожній з яких встановлюється напрям і найкраща послідовність дій із метою адекватного реагування на процес протидії судовому розгляду з урахуванням особливостей цього процесу: стадії попередження, нейтралізації та припинення.

Для подолання протидії судовому розгляду кримінальних проваджень, на наш погляд, найбільш доречною є класифікація заходів (способів), на яку у своєму дисертаційному дослідженні звернув увагу О. Стулін під час розроблення тактичних основ подолання протидії розслідуванню злочинів [5, с. 89]. Спираючись на неї, можна запропонувати таку класифікацію тактичних дій для подолання протидії судовому розгляду, які використовуються залежно від стадії її розвитку.

Стадія готовності до протидії, яка розподіляється на два етапи: досягнення готовності (підготовка) і її підтримка.

Досягнення готовності передбачає комплекс заходів, спрямованих на досягнення суддею належного професійного рівня та психологічної підготовки для подолання протидії. Зокрема, це заходи з вивчення видів протидії, їхніх зовнішніх ознак і типових ситуацій виникнення, вивчення принципів подолання протидії, а також прийомів і методів, які застосовуються залежно від виду протидії.

Підтримання готовності має передбачає, по-перше, підтримку досягнутих психофізичного та професійного рівнів, по-друге, підтримання необхідної мобілізації (напруженості) психофізичних сил, що дозволяє своєчасно виявити небезпеку протидії і швидко включитися в її подолання, по-третє, дотримання принципів безпеки. Головне завдання готовності – забезпечити можливість ефективно попередити перші ознаки протидії.

Стадія виникнення протидії. Починається тоді, коли суб'єкти протидії вирішили перешкодити судовому розгляду. Протидія судовому розгляду кримінальних проваджень, як і будь-яка складна діяльність, починається з постановки конкретних завдань, збирання необхідних відомостей, складання планів, узгодження дій суб'єктів, підбору необхідних сил і засобів, певного варіанту дій, тактики тощо. Однак відомо, що з моменту вчинення будь-яких дій

зовні починають з'являтися сліди – ознаки цих дій. Отже, мається об'єктивна можливість виявити ці дії.

Стадія виявлення протидії. Починається з моменту виявлення суддею ознак протидії. Наприклад, під час підготовчого провадження, виявивши ознаки протидії, вживає заходи щодо її попередження для недопущення переходу на стадію судового розгляду. Так, на виникнення можливої протидії можуть вказувати специфічні ознаки: встановлення особливого контролю за розслідуванням злочину, створення учасниками кримінального провадження штучних перешкод процесуального характеру ще на стадії досудового слідства, подання скарг на неналежне розслідування до вищих установ; використання корумпованих зв'язків у владних структурах [8, с. 34]. Виявивши зазначені або інші обставини, суддя зможє спрогнозувати не тільки очікувані результати, але й свої дії з подолання протидії.

Стадія пошуку рішення з подолання протидії. Для цієї стадії характерна певна послідовність дій: збір і вивчення відомостей про обстановку протидії, про протидіючих суб'єктів, тобто вивчаються біографії та характеристики для визначення сильних і слабких сторін; визначення завдань, їх пріоритету та послідовності рішення; побудова прогностичних версій щодо можливих результатів рішення, які спонукають суддю корегувати план своїх дій із подальшою нейтралізацією протидії; прийняття тактичних рішень про застосування конкретних методів або прийомів, які повинні відповідати, по-перше, виду протидії, по-друге, характеру ситуації, по-третє, особі суб'єкта, що протидіє, по-четверте, рефлексивному прогнозу.

З метою недопущення протидії під час судового розгляду суддя повинен мати уявлення про ситуації, які виникали на досудовому слідстві в процесі розслідування кримінального правопорушення, яке підлягає судовому розгляду. Проте суд до початку судового розгляду не має можливості ознайомитися з матеріалами досудового розслідування, а отже, не може виявити ознаки протидії, які мали місце на досудовому слідстві. У такому разі на стадії підготовчого розгляду кримінального провадження стороною обвинувачення варто представляти суду відомості орієнтуєного характеру про можливі або ті, що мали місце, акти протидії; дані про можливі джерела нової доказової й орієнтуєної інформації; відомості про те, які слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи проведено, а які не вдалося провести і чому; інші факти процесуального, тактичного, організаційного та психологічного характеру, що в сукупності з вищезазначеною інформацією дозволять краще розібратися у сформованій обстановці та прогнозувати розвиток подальшого перебігу судового розгляду тощо [9].

На думку В. Хомколова, згадана вище інформація може бути передана в таких формах:

1. Передача судді керівником оперативного апарату усного повідомлення про підготовлювані або здійснювані протиправні дії злочинців, спрямованих на протидію здійсненню правосуддя.

2. Подання судді пояснень (від свідків, потерпілих) про дії злочинців і пов'язаних із ними осіб із протидії правосуддю.

3. Подання судді матеріалів, що містять фактичні дані, отримані оперативно-розшуковими підрозділами і достатні для ухвалення процесуальних рішень [10].

Незважаючи на те, що ст. 41 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) передбачає, що оперативні підрозділи не мають права здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися із клопотаннями до слідчого судді чи прокурора, пошук та фіксація фактичних даних про протиправні діяння в інтересах кримінального судочинства віднесені до безпосередніх завдань оперативно-розшукової діяль-

ності [11, с. 157]. Однією з особливостей оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження, є те, що оперативно-розшукові заходи проводяться також із метою виявлення інформації про заходи, що вживаються зацікавленими особами для протидії встановленню істини в кримінальному провадженні, а також подолання такої протидії. Зазначений напрям діяльності іноді іменується оперативно-розшуковим контролем [12, с. 44–45; 10, с. 85].

Ефективним засобом попередження протидії на даному етапі судового розгляду буде сприяння наданню оперативної інформації щодо можливих актів протидії в кримінальному провадженні. Однак у практичній діяльності, під час судового розгляду, оперативні підрозділи функцію оперативного супроводження кримінального провадження не виконують, хоча низка нормативних актів Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) містить вказівки здійснювати оперативно-розшукове забезпечення кримінального судочинства. Так, Наказом МВС України від 7 липня 2017 р. № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» у п. 1 р. V передбачено, що оперативний супровід досудового розслідування забезпечується з моменту створення слідчо-оперативної групи (далі – СОГ) і до ухвалення судом вироку або постановлення ухвали, які набрали чинності, або в разі закриття кримінального провадження [14].

Проте, КПК України не містить норм щодо надання суду інформації в кримінальних провадженнях, які направлені до суду з обвинувальним актом. Так, згідно із ч. 8 ст. 223 КПК, будь-які слідчі (розшукові) або негласні слідчі (розшукові) дії, які проведені після закінчення строків досудового розслідування, є недійсними, а встановлені внаслідок них докази – недопустимими. Винятком із цього правила є необхідність у встановленні обставин або перевірки обставин, які мають істотне значення для кримінального провадження, і вони не можуть бути встановлені або перевірені іншим шляхом. У такому разі суд за клопотанням сторони кримінального провадження має право доручити органу досудового розслідування провести певні слідчі (розшукові) дії.

Із зазначеного можна зробити висновок, що в разі виникнення обставин, що вказують на протидію, суд може винести ухвалу про доручення проведення слідчої (розшукової) дії, в якій має бути зазначено, для з'ясування або перевірки яких обставин і які саме слідчі (розшукові) дії необхідно провести, та встановити строк виконання доручення. Водночас таке доручення суд надає за клопотанням сторони кримінального провадження. Зазначене положення виключає можливість потрапляння до суду будь-якої інформації, зокрема й про можливу протидію, що негативно впливає на вчасне вжиття заходів з її подолання.

Водночас саме на цьому етапі діяльності системи кримінальної юстиції, на наш погляд, є гостра необхідність в оперативно-розшуковому забезпеченні судового розгляду. Це обумовлено такими причинами.

- під час судового розгляду злочинці вже знають, на яких доказах буде здійснюватися обвинувачення. Тому вони вишукують найбільш слабкі ланки в ланцюзі обвинувачення для їх подальшого руйнування. Цьому сприяє передбачене кримінальним процесуальним законом ознайомлення обвинуваченого з усіма матеріалами кримінального провадження;

- за чинним законодавством, з моменту закінчення досудового розслідування і до початку судового розгляду відсутній будь-який контроль за діями обвинувачених і осіб, які їм сприяють, що надає їм можливість безперешкодно

здійснювати протиправну діяльність, спрямовану на фальсифікацію доказів, створення помилкового алібі тощо;

– неефективність правових норм, що передбачають кримінально-правові наслідки за умисну протидію здійснено правосуддя.

У зв'язку із чим необхідне законодавче закріплення фактичної наступності дій, що здійснюються оперативними підрозділами для виявлення наміру особи щодо протидії, який може перешкоджати виконанню завдань кримінального провадження, та вжиття заходів, які будуть усувати ці наміри та попереджати ці злочини.

Стадія переходу до реалізації тактичного рішення. Починається з моменту ухвалення тактичного рішення про подолання певного виду протидії та триває до моменту початку дій із подолання протидії. Головне завдання на цій стадії – якомога швидше і рішучіше відреагувати на виниклу протидію.

Завдання суду в умовах протидії полягає в тому, щоб припинити протистояння, перевести відносини з конфліктних у відносини співпраці. Ще важливіше – запобігти виникненню конфліктних відносин, оскільки найчастіше це менш складне завдання, ніж припинення вже розпочатої протидії. У такому разі великого значення набуває врахування особистих психологічних якостей особи, яка протидіє, з метою впливу для зміни нею своїх намірів. Під час застосування впливу суд повинен використовувати індивідуальний підхід, який передбачає: а) достатній рівень знань про суб'єкта, до якого застосовується вплив, його вікових, психологічних та інших якостей; б) встановлення з ним правильних, обумовлених обставинами справи, обстановкою й особистісними якостями взаємин; в) врахування специфіки процесуально-тактичної ситуації, яка склалася на момент протидії [14].

Стадія реалізації тактичного рішення. Дана стадія посідає центральне місце в тактиці подолання протидії та характеризується посиленням напруженості й інтенсивності взаємних дій. На цьому етапі сторони також готують, ухвалюють і реалізують рішення, але на більш конкретному рівні. На цій стадії використовуються заходи, спрямовані на уникнення негативних наслідків вчинення протидії, хоча факт вчинення протидії є. Вони можуть бути спрямовані на такі форми протидії правосуддю, як: приховування й фальсифікація слідів і доказів; неправдиві показання; незаконний вплив на учасників кримінального судочинства; втручання посадових осіб у судову діяльність; створення умов, що ускладнюють діяльність суддів тощо.

На даному етапі попередження конкретних видів протидії може бути реалізовано з використанням кримінально-правових, кримінально-процесуальних і організаційних заходів.

Стадія підбиття підсумків. На цій стадії загалом оцінюється діяльність за такими критеріями: наскільки виконані всі поставлені завдання; який загальний результат; чи досягнута кінцева мета; які засоби виявилися ефективними, а які ні, і з якої причини; яких помилок припустилися; які висновки на майбутнє можна зробити.

У свою чергу, на кожній із зазначених вище стадій застосовуються тактичні прийоми загального призначення, якими визнаються такі способи дій суду, що використовують закономірності психології, праксеології та рефлексії, які застосовуються для нейтралізації протидії в різних ситуаціях незалежно від її видів. Та тактичні прийоми спеціального призначення, спрямовані на подолання протидії судовому розгляду, – адекватні засоби реагування суду на певні види протидії [5, с. 89–92].

Крім вказаних складників, дана система має містити також такі напрями: 1) інформаційно-ідеологічний (зміцнення авторитету правоохоронних органів і суду, реальне

висвітлення заходів й результатів боротьби із протидією); 2) матеріально-технічний (належне забезпечення діяльності і житлово-побутових умов співробітників правоохоронних органів, суду); 3) методологічний (підвищення рівня професійної підготовки слідчих, оперативних працівників, суддів) [15, с. 113]. 4) соціально-політичний (вжиття заходів щодо захисту осіб, які надають інформацію і беруть участь у кримінальному процесі, від впливу на них зацікавлених осіб); 5) організаційний (створення спеціальних державних підрозділів, діяльність яких спрямована на подолання протидії); 6) законодавчий (посилення кримінальної відповідальності за протидію в процесі розслідування і розгляду кримінального провадження в суді; зміна судово-слідчої системи).

Реалізація зазначених заходів потребує значних бюджетних коштів, тому державний підхід до вирішення проблеми подолання протидії розслідуванню і правосуддю загалом означає належне фінансування й організаційно-кадрове забезпечення здійснюваних заходів, подальше вдосконалення законодавства. Ефективна боротьба із протидією передбачає створення на державному рівні належних умов, зокрема: проведення відповідної соціально-економічної політики; ухвалення ефективного законодавства; фінансове і матеріально-технічне забезпечення діяльності правоохоронних органів та інше, тобто здійснення на державному рівні системи заходів: соціально-економічних, правових, організаційних тощо. Сучасній організованій злочинності треба протиставити спеціально для цього створені державою економічні, соціальні, політичні й правові засоби [16, с. 30].

Висновки. Отже, розроблення методів подолання протидії судовому розгляду кримінальних проваджень повинно вестися в межах таких галузей знань, як: криміналістика, теорія управління, теорія оперативно-розшукової діяльності, кримінальний процес, що має знайти закріплення в нормативному регулюванні. Однак основою вироблення таких норм повинні стати положення кримінального та кримінально-процесуального законодавства, спрямовані не тільки на захист життя, здоров'я, честі, гідності та майна свідків, потерпілих та їхніх родичів, а й на захист від протиправного впливу всього кримінального судочинства.

Список використаної літератури:

1. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями № 40/32 та № 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_201 (дата звернення: 13.03.2018).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: міжнародний документ від 4 листопада 1950 р., станом на 1 червня 2010 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 13.03.2018).
3. Когутич І. Поняття судових ситуацій та їх вплив на розгляд кримінальних справ. URL: http://www.ahmerov.com/book_355_chapter_87_PONJATTJA_SUDOVIKH_SITUAJ_TA_KH_VPLIV_NA_ROZGLJAD_KRIMNALNIKH_SPRAV.html (дата звернення: 10.03.2018).
4. Психологічні основи судового слідства в суді першої інстанції. Правовий тиждень: юридичний форум. URL: <http://www.legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120746> (дата звернення: 10.03.2018).
5. Стулин О. Тактические основы преодоления умышленного противодействия расследованию преступлений: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 1999. 171 с.
6. Кирсанов З. Роль криминалистических методов и средств в борьбе с противодействием выявлению и раскрытию преступлений. Организованное противодействие раскрытию и расследованию преступлений и меры его нейтрализации. М., 1997. С. 148.

7. Петрова А. Противодействие расследованию, криминалистические и иные меры его преодоления: дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2003. 230 с.

8. Канифатов А. Оперативное сопровождение предварительного расследования в целях предупреждения противодействия ему со стороны участников уголовного процесса ОРД: сб. науч. тр. М.: Академия управления МВД РФ, 2003. С. 33–36.

9. Меретуков Г., Аутлев Ш. Противодействие судебному следствию и меры его преодоления в различных судебных ситуациях. Научный журнал КубГАУ. № 66 (02). 2011. URL: <http://ej.kubagro.ru/2011/02/pdf/43.pdf> (дата звернення: 10.03.2018).

10. Хомколов В. Организация управления оперативно-розыскной деятельностью: системный подход. М.: Закон и право; Юнити, 1999. 191 с.

11. Горбачев А. Раскрытие преступлений и доказывание. Проблемы законности: респ. межвед. науч. сб. Харьков, 1996. Вып. № 31. С. 157–165.

12. Дідоренко Е., Кириченко С., Розовський Б. Процесуальний статус ОРД в кримінальному судочинстві: монографія. Луганськ: РВВ ЛІВС, 2000. 95 с.

13. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні криміналь-

ним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України № 575 від 7 липня 2017 р. URL: zakon.rada.gov.ua/go/z0937-17 (дата звернення: 13.03.2018).

14. Хайдуков Н. Тактические основы воздействия следователя на участвующих в деле лиц: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 1979.

15. Александренко О. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2004. 184 с.

16. Азаров В. Борьба с организованной преступностью: российский опыт законоотворчества и прогнозы XXI ст. Полиция в XXI веке: прогнозы, модели, деятельность. Омск, 2000. С. 30–32.

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Мудрецький Роман Володимирович – суддя Апеляційного суду Дніпропетровської області

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Mudretskyi Roman Volodymyrovych – Judge of Court of Appeal of Dnipropetrovsk region

court0088@gmail.com